

Pietari – Venäjän toinen

Pietari on herättänyt perustamisestaan, vuodesta 1703 asti ristiriitaisia tunteita. Sen rakentaminen oli lupaus Venäjän modernisoinnista, sivistämisestä ja vaurastumisesta. Siitä tuli myös Venäjän vanhoillisten ja Itämeren herruudesta kilpaileiden ruotsalaisten kiroama, pakkotyöväkien soisesta maastosta ylönostamana metropoli.

Pietari oli 1700-luvun valistusaatteiden kuva, Pietari I:n ja hänen seuraajiensa luomus, jonka valistunut yksinvaltiass Katariina Suuri nosti kukoistukseen. Pietarista suunniteltiin merellisen Amsterdamin veroista kaupan ja kulttuurin keskusta. Se rakennettiin selkeän asemakaavan mukaan, sitä halkoivat leveät ja avarat kadut ja täplittivät laajat ja valoisat puistot, joiden piti luoda siitä terveellinen ja siisti mallikaupunki, Venäjän eurooppalaistamisen kehto. Pietarin myötä Venäjä rantautui Eurooppaan. Niin pitkään kuin suurvalta Ruotsi oli hallinnut Itämeren ja sen tuottoisaa kauppaa, Venäjä oli ollut vailla suoraa meriyhteyttä Eurooppaan. Vasta Pietari Suuren sotamenestys Ruotsin armeijaa vastaan ja ruotsalaisten Nevanlinnan hävittäminen avasivat Venäjän tien Itämerelle. Pietarin perustamisella Venäjä vakiinnutti otteensa valloittamallaan alueilla ja nousi Itämeren valtiaaksi ja vähitellen myös eurooppalaiseksi suurvallaksi.

Pietari on symbolien, kulttuuristen myyttien ja historiallisten legendojen kaupunki. Se on Venäjän vanhauskoisten kiroaman tsaarin rakentama kaupunki, jonka kokemat suuret tulvat panivat kansan uskomaan ennustuksiin, joissa väitettiin kaupungin tuhoutuvan rangaistukseksi kirkon asemaa ja vanhoja perinteitä vastaan kohdistuneista uudistuksista. Koko keskustan polttanut 1862 tulipalo puolestaan pantiin kapinoiden puolalaisten ”separatistien” ja perinteisiä arvoja ja valtaa vastaan hyökänneiden

nuorten opiskelijaradikaalien – nihilistien – syyksi. Mieleen tulevat hakematta Moskovan selvittämättä jääneet kerrostalojen räjäytykset ja ”tšetšeenibandiittien/terroristien” syyttäminen niistä.

Pietarin kasvaminen 1900-luvulle tultaessa kahden miljoonan asukkaan moderniksi eurooppalaiseksi metropoliksi näkyi myös sen kulttuurielämässä ja politiikassa. Teollistuvasta ja eurooppalaistuneesta Pietarista tuli Venäjällä uusien vaikutteiden noidankattila. Venäjän Japanille 1905 häviämisen sodan ja yhteiskunnallisen tyytymättömyyden aiheuttamien protestien myötä kaupunkiin perustettiin puna-armeijan tulevan komentajan Lev Trotskin johtamat neuvostot, josta ne levisivät myös muualle Venäjälle. Tsaari oli pakotettu myöntymään duuman perustamiseen. Se antoi tilaa tyytymättömyyden organisoinnille ja kiihdytti yhteiskunnan politisoitumista. Tsaarin vallan kukistaminen ja bolševikkien valtaannousu vuoden 1917 kahdessa vallankumouksessa tapahtuivat myös Pietarissa.

Sisällissota ja Itämereltä tuleva ulkomaisen intervention uhka pakottivat neuvostohallituksen siirtämään pääkaupungin kauas sisämaahan Moskovaan. Kahden miljoonan metropoli kiuhtui muista Itämeren valtioista erotetuksi miljoonan asukkaan kaupungiksi. Muusta Venäjstä poikkeavaa erityislaatuisuuttaan se ei silti menettänyt. Se säilyi Venäjän porttina Eurooppaan, kulttuurin ja kriittisen ajattelun sekä teollisuustyöläisten kaupunkina. Myös monet Venäjän viimeisimpään, Neuvostoliiton hajottaneeseen poliittiseen prosessiin keskeisesti osallistuneet vaikuttajat olivat Pietarista kotoisin. Myös Boris Jeltsinin jälkeen presidentiksi noussut Vladimir Putin aloitti poliittisen uransa 1990-luvun alun murros vuosien Pietarissa.

Venäjän suuret muutokset ovat näkyneet Pietarin

nimessä alusta asti. Sankt Peterburg nimen se sai 1703 Pietari Suuren suojelupyhimyksen Apostoli Pietarin mukaan. Pian sitä ryhdyttiin kutsumaan yleisesti myös Piteriksi – Pietariksi. Ensimmäisen maailmansodan syttyessä Saksaa vastaan Nikolai II halusi muuttaa epäsänmaalliseksi koetun kaupungin nimen patrioottisemmaksi. Sankt Peterburgista tuli 1914 venäläisittäin Petrograd. Venäjän vallankumous jätti myös oman jälkensä kaupungin nimeen. Kun Neuvostoliiton ensimmäinen johtaja V.I. Lenin kuoli 1924, Petrograd nimettiin hänen kunniakseen Leningradiksi. Myös viimeisin Venäjän suurista mullistuksista, Neuvostoliiton hajoaminen 1991, näkyi kaupungin nimessä. Leningradille palautettiin sen alkuperäinen nimi Sankt Peterburg – suomalaisittain Pietari.

Ensi toukokuussa 300 vuotta täyttävä Pietari on runsaan viiden miljoonan asukkaan suurkaupunki, jonka vaikutus säteilee laajalti Suomen talouteen,

kulttuuriin ja myös arkiseen katukuvaan. Junamatka sinne ei kestä pääkaupunkiseudulta juuri pidempään kuin Ouluun, Kuopioon tai Joensuuhun, mutta miljoonakaupungissa asuu enemmän asukkaita kuin koko Suomessa. Pietari on paitsi Venäjän ikkuna Eurooppaan, myös lännen eurooppalainen ikkuna itään. Se on monessakin mielessä haaste Suomelle.

Helsingissä 17.11.2002

Markku Kangaspuuro